

A·I·R·O·S·A · G·E·R·R·A

BOLETIN DECENAL

Idearium da Irmandade da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

Redacción e Administración: PASEIO MÉNDEZ NÚÑEZ (Irmandade da Fala)

Números 73 e 74

A CRUÑA 5 DE MARZO DE 1918

PREZOS DE SUSCRICIÓN

Na Cruña ó mes, 40 cts.

Coste d'un núm. 15 »

Fora, trimestre, 1'50 pts.

América, id. 2 »

Pagos adiantados

A Asambleia nazionalista de Lugo — O MANIFESTO —

Os persoeiros das Irmandades da Fala reunidos en Asambleia magna tida na cibá de Lugo nos días 17 e 18 do mes da data pra conquerire do Goberno da Sua Maxestade El Rey a autonomía integral da Nazón Galega e fixar n-un programa concreto as que coidan testas soluciós ós problemas que intresan d'un xeito fondonísimo á vida nazonal da Galicia, aprobaron e sosteñen, c-o corazón ateigado de espranza e os ollos postos no porvir da nai Terra, as siguientes conclusiós, que fan públicas pra conocimento e meditazón do pobo galego nestora solemne do albeo das nazonalidades que sienten tremelar a sua y alma e fan xurdir a súa persoalidade.

I

Previa

Tendo a Galicia todal-as características esenciaes de nazonalidade, nós nomeámonos, de oxe pra sempre, nazonalistas galegos, xa que a verbe «rexionalismo» non recolle todal-as aspiraciós nin encerra toda a intensidade dos nosos problemas.

II

Problemas constituentes

1.º Autonomía integral pr-a Galicia.
2.º Autonomía municipal, distinguindo o Concello aldeán do villego, axeitándose o Concello aldeán sobre da base do recoñecemento da personalidade xurídica das parroquias, que terán as súas xuntas, elexidas antr-os cabezaleiros de familia—petruicos—homes ou mulleres, pra termaren dos seus bés privativos. Os presidentes ou cabezaleiros d'estas xuntas serán vocádos ou Concelleiros da Corporación municipal e nomeáran, de entre eles, o Alcalde que dirixa o Concello. As parroquias, con persoalidade xurídica, poderán contrataren y establecere seguros e ins-

tituciós de creto antr-os veciños e ademistrare os bés comús, que o Poder Central terá de lles restituíre dispoñendo o seu aproveitamento.

O Concello terá de sere, pol-o tanto, mais que unha organización de carácter ademistrativo, unha prolongación ou compremento das parroquias, como estas o son do fogar, que presidirá a vida económica e social das mesmas.

3.º Cooficialidade dos idiomas galego e castelán.

4.º Federación da Iberia.

5.º Dentro d'esta federación, igoaldade de relaciós con Portugal.

6.º Crendo n-a accidentalidade das rormas de Goberno, interésanos acratar que non apelamos por niugunha, mais simpatizaremos, dende logo, con aquela que se amostre mais doada pra chegarmos á federación con Portugal.

7.º Ingreso das nazonalidades da Iberia na Liga das Nazóns.

III

Problemas políticos

1.º Igualdade de direitos pr-a muller.

2.º Custión eleitoral:

a) A función eleitoral terá de sere da responsabilidade do goberno e protexida pol-o Poder público.

b) Representación proporcional como sistema eleitoral.

c) Non serán elexibles os elementos que non rendan unha función útil pr-a colectividade.

d) A Asambleia declará: que si nas eleciós pra Cortes Constituyentes Hespánolas non se nos dera unha prenda en garantía exceisional pra que a vontade do pobo poida manifestarse con toda libertade —pois co-as organizaciós oligárquicas de

oxe non sería abrangibile—apelariamos ós representantes das nazonalidades Euskara e Catalana e, si elo non abondara, ó Estado mais afín ó noso, pra que na Liga das Nazóns defenda o noso direito á libertade cibdadana.

3.º Acabamento das Diputaciós provinciás.

4.º Creación do Poder Autónomo, representado por un Xuntoiro ou Parlamento Galego, elexido por sufraxio universal, con todal-as facultás que a reforma da Constitución non garde pr-o Poder Central e sempre, pol-o menos as siguientes:

IV

Facultades do Poder Galego

1.º Nomeamento da Xunta gobernadora, que terá de exercel-o Poder Executivo, composta d-un Presidente e seis Segredarios encargados dos Departamentos de Ademistración, Xusticia, Enseño, Obras Públicas, Agricultura e Industria e Comercio.

2.º Toda-las funciós ademistrativas.

3.º Lexislación social, hasta n-aqueles casos nos que os problemas sociaes se extanden ás diversas nazóns da Iberia.

4.º Reximen tributario, sin intervención do Poder Central, ó que somentes pagará o Autonómico a cantidade que se fixe n-os concertos económicos.

5.º A potestate docente do Estado actual pasará enteira ó Poder Galego.

6.º O reximen bancario, n-o que intervirá pol-a función social que oxe teñen os Bancos. A mesma facultade pr-a solución do Creto Agrícola.

7.º Correios e Telégrafos: O seu servizo ó cárrego do poder Central: a sua creación será cousa do Poder Autónomo; o servizo dos Teléfonos encarga do Poder

Galego. A censura n'estes servicios non poderá ser exercida pol-o Poder Central mais que no caso de guerra.

8.º Ferrocarrís: A sua nazionalización. A lexislación sobre dos mesmos será facultade do Poder Central; a sua construcción e ademanistración en cargo do Poder Autónomo.

9.º Portos frances. A lexislación e regulación do tráfico marítimo en cargo do Poder Central.

10.º Si ven co-a Paz o acabamento dos exércitos permanentes. e no caso de que somente quedaran exércitos policías, tamén será facultade do Poder Galego á fixación das forzas que xusgue percis as pr-o orden interno de Galicia.

V

Custiós xurídicas

1.º Sustantividade do Dreito foral galego.

2.º Derogación do artigo 5.º do Código Civil e reforma do seu articulado no que se refire à sucesión abintestato.

3.º A publicación das leises farase no idioma galego.

4.º Igoaldade de dreitos da muller casada, pol-o menos no caso da emigración do marido.

5.º A función dos Tribunales de Xusticia romatará en recurso derradeiro en Galicia e sempre realizada por funcionarios galegos.

6.º As terras dos pequenos propietarios qu-as laboreen consideraranse instrumentos de traballo pr-os efectos do embargo.

7.º O arrendatario terá dreito a unha parte da supervalia do arrendado sempre que sexa debida ós melloramentos producidos pol-o seu traballo.

VI

Problemas económicos

1.º As custiós aduaneiras serán resoltas por concerto entre o Poder Autónomo e o Central, salvo o libre cambio de cereales.

2.º Reintegración inmediata á propiedade privada, pol-o xeito mais doado, dos montes do Estado, dos pobos e de propios.

3.º Repoboación forestal forzosa. Si os particulares non a fan, faría o Poder Galego por anualidades, gravando sobre a riqueza creada, o capital invertido mais os intereses. Reforma da lexislación civil n-iste punto.

4.º A Asambleia declara de toda urxencia a resolución do problema dos gravámenes sobre da terra en Galicia.

5.º Tamén declarara sere un crime con-

tra Galicia o permanente absentismo dos propietarios da terra.

VII

Aspectos artísticos

1.º Proclamar a soberanía estética da Nazón Galega que se exercerá:

a) Sobre as construções urbanas e rurais, ditándose unha lei que obrigue ós propietarios a axeitare o estilo das suas construções ó estilo xeneral de cada vila galega.

b) Na expropiación de moimentos e paisaxes.

c) Na organización do ensenzo artístico, con creación d-unha escola musical galega.

Pol-o que mais queremos xuramos ser dos bos e xenerosos e leylade a estas conclusións.

Por todolos Asambleistas, representados e adheridos, a Mesa Presidencial.

Na cibdá de Lugo a noite do dezaoito de Sanmartiño do mil novecentos dezaoito.

PROSAS GALEGIAS

IV

SENSACIÓNS DA ASAMBLEIA

Irmandade.

Unha irrupción de mocedad, de pensamento novo e de quentura vital crébou un instante o ritmo do vivir calado da vella vila de Lugo, de prestancia fidalga e solemne. Arelas de libertade, de vida nova atragüian tal fervente confluencia d'enquietudes: dixérase ergueito de novo o pantasma de Faraldo.

Chegaban e saudábanse sen presentacion, como si de sempre s'houberan coñecido. e sen perguntar chamábanse polos seus nomes. Eran os persoeiros das Irmandades da Fala.

Sensación d'irmandade, de cordialidade suprema.

E eisí coma eu entendo os tempos novos que serán os tempos non dos desleigados, non dos xenreiros, non dos homes d'alma tépida e rostro paxizo d'envexa, non dos escépticos nin dos arrivistas, senon dos que cenguida a y-alma de lume d'ideal están dispostos a seren irmaus pra sempre, dos bós e xenerosos n'unha verba...

Helenismo.

Eu non son un helenista. Son anticlásico cícais por ser galego. Mais, direivos...

Dixérase que n'Asambleia nazonalista de Lugo, todo o noso romanticismo—a y-alma galega é esencialmente romántica, mais ainda que romántica: saudosa—vestírase de serenidade clásica. Metérase en nós algo com'o seny dos catalás exaltado por Xenius. Eisi brilou en nós esa que chaman suprema virtude europea da fide-

lidade á verdade ouxetiva Sensación de preparación, d'estudo, de respeito ás opiniões dos outros. E tivemos unha cousa que nunca houbo en España: o don d'escoltar...

Ruskin con nós.

O Dr. Quintanilla propuxo y-a Asamblea acetou por unanimidade, declarar a Soberanía estética da Nazón Galega que realizarase sobre as construções privadas, a expropiación de monumentos e paisaxes y-o inseño artístico. A Nazón Galega dando sexa dona de si, quererá manter sempre acesas na nosa terra, cecais com'un homenaxe ós nosos mortos que nela durmieron e qu'a fixeron co seu traballo e ca sua carne nela sementada, as sete lámparas ruskinianas. A ditadura do vello Ruskin, qu'era da nosa raza e da nosa psicoloxia...

O deus Agni en Galicia.

«Abonda con botar ás doce unha ollada pola parroquia—dice o señor Banet Fontenla falando dos Concellos rurais—; ond'haxa un lume, ond'haxa unha chimenea que fumegue, eli hai un voto... Y-eu ouvia ó señor Banet Fontenla coma s'estuviera lendo a Fustel de Coulanges. O señor Banet definía o vello y-eterno dreito ario, d'onde viñeran as leises do Manú y-as das Doce Taboas, as costumes xermánicas y-os cánones da Eirexa, todas as leises dos pobos civilizados, que vive mais qu'os imperios e nono tumban as revoluciós.

Ond'haxa un lume, ond'unha chimenea fumega ás doce, eli hai un fogar, unha entidade real e viva y-eli hai un deus o deus Agni, na pirmeira persoa da sua triple manifestación que se chama aló na India o *fogo de Garhapatya*, centro da familia, base de todo direito e de toda lei e de toda xusticia. Patriarcalismo, comunidade, superciudadanía...

Oh, estas cousas vellas com'o o mundo, que son as mais futuras! Oh estas cousas tan d'onte que ninguen se lembrou xamais de cando poideron comenzar, e que son tan de mañán e tan de sempre...

VICENTE RISCO.

Ourense 20 Todolos Santos 1918

Asistentes a I.ª Asambleia Nazonalista, de Lugo

Ourense: A. Losada Dieguez, A. Noguerol, Risco (V). Vázquez; Villagarcía: V. Paratcha, Briones; Pontevedra: Castelao, R. Cabanillas; Monforte: Banet Fontenla, Sánchez Taiz, Díaz Varela; Santiago: Culebras; Ferrol: X. Quintanilla, Carballa; Mellid: Ignacio Rodríguez; Ortigueira: V. Talbo; Muglia: G. L. Abente; Betanzos: J. Ares, Ferreira, Peña, Ramos; S. Mostelro; Villalba: P. Peña Novo e Luis; Xixón: G. Cedrón; Lugo: Vega Blanco, Pérez Guerra, "Idea Moderna," e "Voz da Verdade"; Baralla (Lugo): E. Correa Calderón; Ferreira do Val d'Ouro: R. Fernández Muñoz; Coruña: Vilhar Ponte (A. e R), Balboa (F); Veiga (V), Oxeá (R), Casal (A), F. Zamora (F).